

SFINGA

č. 0/2026 – ZÁHADOLOGICKÝ OBČASNÍK – NEPRODEJNÉ – 7. 2. 2026

Z EXPEDICE DO TUNISKA ZÁHADNÝ KÁMEN V ELLÈS

I když se to moc neví, v Tunisku se nachází několik desítek, ne-li stovek, pradávných megalitických komorových staveb. Ty nejvýznamnější najdeme u nevelké obce Ellès. A právě sem jsme proto vloni v květnu a v září s kolegou a badatelem Karlem Dudkem zavítali.

Nachází se zhruba uprostřed severního Tuniska na místě původně římské osady zvané Ululi. Dovedla nás sem nejen navigace, ale i silniční značení, které je tu místy lepší než u nás. Inu, pozůstatek francouzské koloniální správy. Zaparkujeme u skromné a omšelé budovy místního muzea. Místa je tu dost, v Tunisku ještě nevyzněly parkoviště v našem slova smyslu, natož pak placená. Rozhlížíme se kolem.

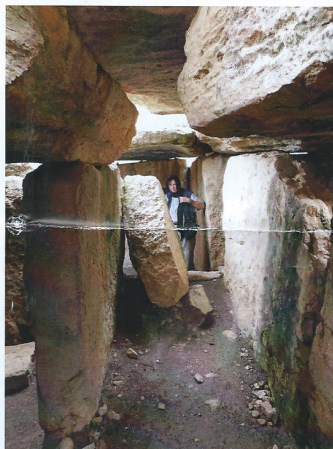
Budova muzea v Ellès

Asi půl kilometru od nás, uprostřed svahu, vidíme naši první tuniskou megalitickou stavbu. I z té dálky působí monumentálním dojmem, i když kvůli zatažené obloze teď skoro splývá s pozadím. Jak tu úplně první však

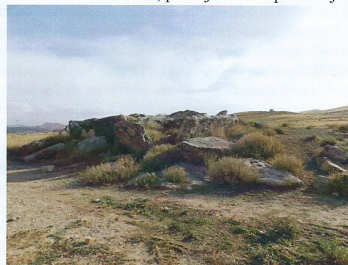
Nejfotogeničtější zdejší megalitická památka je označena jako číslo 29

chceme navštívit megalitickou stavbu nacházející se přímo u muzejní budovy.

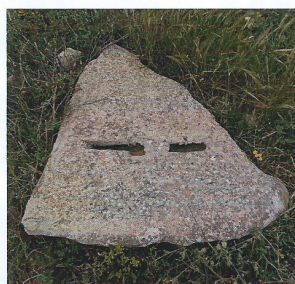
Uvnitř megalitické stavby č. 16 stojící hned vedle muzea

Celý areál je ohrazený a my máme smůlu, je zavřeno. To nás ale nemůže odradit, proto jsme sem přece nejeli.

Megalitická památka, vedle které se nachází „záhadný“ kámen, číselné označení nemá

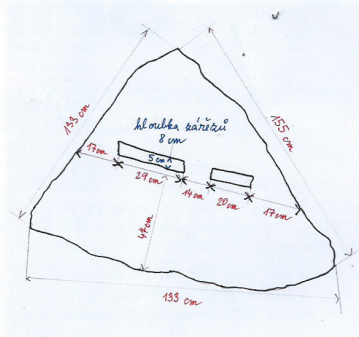
Na jednom místě je zídka tak nízká, že není žádný problém ji přelézt. A potom už se ocitáme uvnitř pradávnej stavby.

„Záhadný kámen“

Úmyslně píšu pradávnej, protože přesněji určit dobu jejího vzniku se zatím nepodařilo. Nejčastěji jsou tyto stavby zmiňovány jako neolitické, obávám se ale, že pouze na základě „kvalifikovaného odhadu“ odborníků. Protože najít někde v literatuře důkaz, anebo alespoň indicii, které by toto tvrzení opravňovalo, se nám zatím nepodařilo. Stejně tak začínáme pro označení těchto pozůstatků dávných dob používat slovo stavba, i když obvykle se o nich mluví jako o hrobech nebo o hrobkách. Že by kdy sloužily k tomu účelu, archeologické výzkumy rovněž zatím neprokázaly.

Takových staveb bylo zatím v Ellès a jeho okolí napočítáno 63. Při našich celkem třech návštěvách této lokality jsme jich viděli asi kolem deseti.

Nákres „záhadného“ kamene

Co by na něj asi řekl Erich von Däniken, když on sám takových podivných artefaktů zdokumentoval tolik? A co na něj říkáte vy?

Jitka Lenková, foto autorka a Karel Dudek

ZE SVĚTA ALCHYMIE ZLATO, RTUŤ A OSEKANÝ KOHOUT

Bublající obsah křivulí, hustý dým různých barev, který dráždí ke kašli již od pohledu. Badatelé, nebo aspoň ti, kteří se za ně vydávají, se opravdu snaží. Není divu, sám panovník přišel na kontrolu. Zde se zlato vyrábí nejen ze švestek, ale i mechanickou cestu. Je to namáhavá práce. Úder kladivem do kusu olova a zkoumání následků. Bohužel, olovo zůstává olovem, ale pan alchymista si je jist, že na to jednou přijde, i když se zatím nedaří.

Klasika československé kinematografie, kterou není jistě třeba více představovat. Ten úvodní odstavec nemá za cíl zesměšňovat snahu renesančních chemiků. Naopak. Možná vás to udiví, ale pan Kemr s železnou palicí, který chce rozbít atom, je svému cíli nejbližší ze všech. Oč se tehdy vlastně snažili? Dostaneme se k tomu oklikou.

Nyní trochu suchopárné vědy. K tomu použijí jadernou fyziku a kov s názvem uran. Jeho izotopy nemají příliš lichotivou pověst. Co je to izotop? Izotop je atom, jehož jádro má stálý počet protonů a pouze se liší v počtu neutronů. Každý prvek jich má několik, i když třeba takové zlato má jenom jeden jediný. Uran jich má 28. Nás bude zajímat uran 235 a uran 238, který naprosto převládá. Tvoří 99,27% hmotnosti tohoto kovu. Na uran 235 zbývá 0,72%, takže těch zbývajících 26 izotopů tvoří

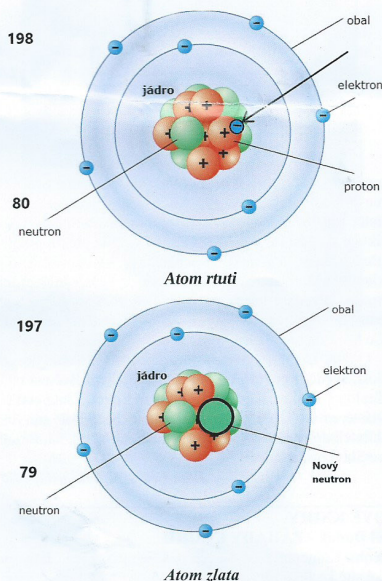
jen setinu procenta. V tuně uranu je tedy 7,2 kg tohoto izotopu. Můžeme ho použít jako palivo v jaderných elektrárnách, anebo jeho energii uvolnit naráz. Jak ho získáme? Jak vůbec můžeme získat libovolný izotop? Metody jsou vždy stejné.

Izotopy nelze separovat chemickou reakcí. Jsou to totiž stále atomy téhož prvku. Veškeré chemické reakce se odehrávají ve valenčních hladinách s elektrony. Atomy si je vyměňují, nebo je sdílejí, ale jejich jádra zůstanou nedotčena. Musí nastoupit fyzikální metody, protože izotopy se liší třeba hmotností, nebo bodem varu, či rychlostí chemické reakce, která bývá obvykle pomalejší. Molekulární destilace, odstředivání, filtrace, separace pomocí laserového paprsku. Jsou to velmi náročné a proto také velmi drahé a velmi zdoluhavé metody.

Jádro izotopu uranu 235 se při explozi rozpadne na jádra barya a kryptonu. Je to vlastně taky přeměna, ale nikdo o ni nestojí. Abychom získali jiný prvek, decentnějším způsobem, bez jaderné exploze, čili provedli transmutaci, musíme v jádru atomu změnit počet protonů. Třeba u té výroby zlata, která se nám vybaví, když slyšíme slovo alchymie. Jaderní fyzici to experimentálně vyzkoušeli. Na urychlovači částic CERN u Ženevy. Pokus se podařil. Ostřelováním atomů rtuti paprsky gama se jim podařilo vyrobit atom zlata. Bez

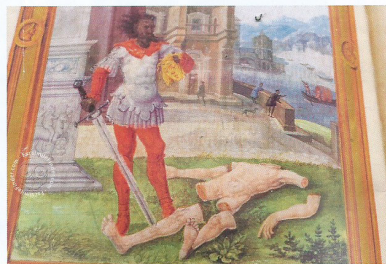
křivuli, retort, a zápachu alchymistických dílen. V naprosto mizivém množství, pochopitelně. Urychlovač CERN by Rudolfa II. jistě neoslňil. Možná v tom byl i kus ješitnosti, dokončit experiment, který se kdysi nedařil. Nebo ano?

Proč? Rtuť má protonové číslo 80, zlato 79. V periodické tabulce naleznete tyto prvky vedle sebe. Na dvoře císaře Rudolfa to zřejmě nevěděli. Nebo ano? Slovo atom jistě znali. Alchymisté ve velké většině nebyli žádní blázni, hlupáci či šarlatáni, i když výjimky potvrzují pravidlo. Ovládali latinu i řečtinu. Arabštinu i hebrejštinu. Středověký alchymista nevěděl ale nic o atomových jádrech, prvcích, skladbě atomu. Látky posuzovali podle jejich vnějších projevů a několika chemických reakcí. Znovu se tedy naskytá otázka, kde tu informaci o rtuti vzali? Mohli si vyrobit potřebný izotop i tehdy? Vědci současnosti použili tedy rtuť, jako jejich předchůdci. Ne jen tak ledajakou. Rtuť má 45 izotopů, s různým poločasem rozpadu. Z těch 45 je sedm stabilních, nerozpadají se. Byla použita rtuť s hmotovým číslem 198, které je ve rtuti asi 10%. Použili jenom jeden izotop, ten uprostřed. Středověká příručka alchymisty říká, že rtuťovému kohoutovi je třeba odříznout ocas a hlavu.

Zajímavá paralela. Moderní vědou řečeno, odstranit izotopy lehké a těžké. Jak na to vůbec tehdy přišli, že by to mohlo jít ze rtuti? Že by to byla pouze zoufalá snaha objevit zapomenutou informaci a technologii z dávných dob? Věděli, že to jde, jenom už nevěděli jak? Od-

straníme-li jeden proton z jejího jádra, vyrobili jsme jádro atomu zlata. K tomu však potřebujeme energii.

Z alchymistického spisu *Splendor Solis* (1532)

Tadeáš Hájek z Hájku byl vědec renesanční šify (lékař, astronom, botanik, který dokonce přeložil známý Matthioliho herbář do češtiny) a byl to jakýsi hlídač a kontrolor schopností uchazeče, který dbal na to, aby se do služeb císaře Rudolfa II. nedostali žádní šarlatáni. Ne vždy se to podařilo, pochopitelně.

Mohli alchymisté ze 17. století získat potřebný izotop rtuti? Ano, neustále opakovanou destilací, to byla jediná metoda, kterou měli k dispozici. Kde však vzít potřebnou energii? Pamatujete si, jak vyrobil Kelley zlato? Jedinou kapkou rubínově červené kapaliny. Co to bylo za tajemnou látku? Kde vzít energii, kterou měli k dispozici vědci v CERNU? Opět se musíme vrátit ke rtuti. Tentokrát ke rtuti, které se říká červená.

Nyní se opět vrátíme o čtyři století nazpět. **Edward Kelley** je opravdu známé jméno. Osoba tohoto vědce by vydala na samostatnou knihu. Vezměme to tedy zkrátka a soustředíme se jen na jeho vztah ke zlato.

Do Prahy přišel v roce 1584 a byl ubytován u Tadeáše Hájka z Hájku. O počátku tohoto pobytu podává zajímavé svědectví francouzský alchymista Bernard Penot, který v té době působil v Praze. Cituji:

„Během mého pobytu v Praze, proměnil Edward Kelley, v domě doktora Tadeáše Hájka, libru rtuti na nejčistší zlato, a to přidáním kapky rubínově červené tekutiny.“ Tajuplná sloučenina, která je v hledáčku tajných služeb a její případný vlastník se rázem ocitá v problémech. Pan Kelley ji zřejmě vlastnil. Někde ji získal a záhy spotřeboval. Jeho nechuť prozradit svoje tajemství zřejmě pramenila z toho, že sám nevěděl, jak si ji vyrobit. Co to vlastně je? Je to komplexní sloučenina rtuti antimonu a kyslíku, která se dá sytit energií, jak již zjistil před stoletím James Franck. V sedmdesátých letech se s ní experimentovalo, měla sloužit jako rozbuška jaderných bomb. Umožňovala jejich miniaturizaci, při zachování účinku. Dopřít raketovým nosičem jednu megatunu k cíli, místo deseti kilotun, bylo vlhkým snem mnoha zelených mozků.

V alchymistické příručce z 16. století s názvem *Splendor Solis* najdeme kromě jiného zohavené lidské tělo s odseknutými končetinami a hlavou. Jasná symbolika rtuti, zbavené nepotřebného balastu. Nalezneme zde text:

„Zabili tě, abys dostal nadbytek života.“

Rtut' byla usmrcena, osekána a nyní už jen zbývalo, darovat ji nadbytek života. V nedávno vydané knize Alchymie a kabala je citována věta ze středověkého traktátu (1570) Šimona ibn Laviho. Židovského učence z afrického Tripolisu:

„Existují nerosty, které jsou vystaveny záři slunce a v důsledku silného ozařování zrudnou a stanou se zlatem.“

Jistě, je to jen symbolické vyjádření, ale naskytá se otázka. Skutečně měl autor na mysli ozařování sluncem?

Na scénu přichází o generaci starší, mnohem významnější muž, matematik, alchymista a astronom John Dee, který rovněž několik let, zároveň s Kellym, prodléval v Čechách. Narodil se sice v Londýně, roku 1527, ale byl po rodičích velšského původu. V této oblasti, a přilehlém Cornwallu, se kdysi těžily rudy s obsahem těžkých kovů. Olovo a cín. Nepřímě tedy i uran, ale ten byl pro svět objeven až v roce 1789. Tehdy končil jako hlušina na haldách.

Dee, zřejmě ještě jako dítě, mohl s rodiči navštívit tuto oblast. Mohla se mu vštípit do paměti. Třeba nějakými

prazvláštními pověstmi a tajemnými zkazkami. Později, při svém pobytu v Čechách a v Sasku si na ně mohl vzpomenout. Jaké zkazky to mohly být? Tajemná, namodralá záře v okolí šachet, svítili mlha, duchovité postavy, které mizí s prvním závanem větru. Havíři byli odjakživa pověrčiví. Permo

nici a duchové skal žijí i v českých pohádkách. A úplně na závěr. Hrabství Devon, kam pan A. C. Doyle umístil děj svého nejslavnějšího románu, ve kterém hraje hlavní roli fosforovou barvou natřený pes, může být jen zajímavým zpracováním mnohem starších legend, o pekelných, svítilích nestvůrách.

Radium, obsažené v uranu, poskytuje modré luminescenční světlo. Jistě, v tuně smolince se nachází jen asi 170 mg rádia, ale vynásobíme-li to tisícovkami tun hlušiny, není to až tak nemožné. Vyzařuje alfa, beta i gama záření a excitované atomy dusíku ve vzduchu modře světélkují. Co když potřebný zdroj k výrobě červené rtuti ležel zde?

Karel Dudek, obr. autor a archiv autora

ČESKÉ ZÁHADY

TAJEMNÉ NÁPISY V BEČOVĚ NAD TEPLOU

Majestátní hrad na skalním ostrohu nad řekou Teplá ve stejnojmenném městě asi 15 km jižně od Karlových Varů dal o sobě zatím naposledy vědět v souvislosti s průzkumem nápisů ve věži Horního hradu. Dochovalo se jich zde na několik set. Zatímco však starší literatura píše o „nástěnných malbách mysticko-astrologického obsahu“ zobrazujících „mimo jiné“ Slunce, Měsíc, hvězdy a sv. Kryštofa, současný pohled odborníků je podstatně strážlivější. „Jedná se vešměs o spontánní projevy pisatelů dobře známé i ze současnosti, tzv. graffiti. Největší počet z nich tvoří podpisy návštěvníků či obyvatel hradu. Z doby, kdy byl objekt využíván jako sýpka, pocházejí jednoduché početní záznamy hospodářského charakteru. Mezi graffiti se pak často objevují i různé kresby a ryté obrázky“, charakterizuje zkoumané nápisy plzeňský historik Mgr. Radek Široký. Kdo je asi autorem těch vůbec nejstarších, gotických nápisů z dob, kdy většina obyvatelstva u nás byla ještě zcela negramotná a kdo třeba na zeď naškrábal slova „Ich hoff“, tedy „věřím“, „doutám“?

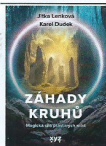
Bečovské nápisy, jichž bylo v první etapě zatím prozkoumáno a zdokumentováno na 225, však mohou být i něčím mnohem víc než jen prostými „výkřiky“ obyvatel

a návštěvníků hradu a hospodářskými záznamy. Stačí si jen připomenout, že to byl právě tento hrad, kde se 5. listopadu 1985 podařilo našim kriminalistům objevit relikviář sv. Maura, a to doslova americkému překupníkovi před nosem. Památku srovnatelnou s korupčními klenoty a kterou zde koncem války ukryl poslední majitel hradu, vévoda a kníže Heinrich Beaufort-Spontini. Své panství tehdy jako nacistu opouštěl ve značném spěchu. Co když na hradě ukryl ještě něco?

O tom, že možných skrýší by se zde dalo nalézt dost a dost, svědčí i pověsti o podzemním spojení Bečova nad Teplou s okolím, například s hradem Loket, Žluticími či klášterem v Teplé. Nahrává jim i bezpočet starých důlních děl v různém stadiu rozkladu po okolí, například ve Slavkovském lese

Jitka Lenková, foto wikipedia

NOVÉ KNIHY

Jitka Lenková, Karel Dudek - ZÁHADY KRUHŮ

Kruh, v jehož středu stojí náš největší menhir Kamenný pastýř u Klobuk, je možná jen částí pradávne pomyslné geodetické a energetické sítě kruhů a linií. Autoři čtenáře zvou na vzrušující cestu do hlubin české krajiny nejen obrazně, ale díky praktickým tipům i přímo i do terénu. Zároveň upozorňují i na to, jakým způsobem lze tato místa zkoumat nejen očima, ale i srdcem a myslí.

vydalo nakladatelství XYZ, www.xyz.cz

Záhadologický občasník SFINGA, č. 0/2026 vyšlo 7. 2. 2026

vydává Badatelské centrum Statenice, tel. 604 684 834, e-mail: lenkova@volny.cz, neprodejné.